

“Sinterklaasavond is voorbij”

De Verklaring van Tilburg roept op tot een ingrijpende wijziging van onze economieën. “Het taboe op economische krimp moet doorbroken worden”.

Freek Kallenberg

“Wij, burgers van Nederland en Vlaanderen, en van Europa, roepen op tot een ingrijpende heroriëntering van onze economieën.” Met deze woorden - een knipoog naar de eerste zin van de Amerikaanse grondwet - begint de deze maand gelanceerde Verklaring van Tilburg. De verklaring is het resultaat van de begin dit jaar gehouden conferentie Een comfortabele waarheid, over de noodzaak van een ingrijpende wijziging van onze economie. Deze is nodig om de klimaatverandering, uitputting van de aarde, wijdverbreide armoede en toenemende mondiale ongelijkheid een halt toe te roepen. Ruim tweehonderd mensen uit de wetenschap, politiek, vakbeweging, bedrijfsleven en sociale bewegingen hebben hun naam er inmiddels aan verbonden. Volgens hen is de noodzaak van een economische omwenteling groot. “Als we onze huidige materiële welvaart op peil willen houden hebben we over dertig of veertig jaar twee aardbollen nodig”, zegt mede-initiatiefnemer Lou Keune in zijn werkkamer aan de Sociale Faculteit van de Universiteit van Tilburg. “Tegen die tijd zullen we moeten vechten om de benodigde middelen.”

Historikerstreit

Zover hoeft het volgens de initiatiefnemers van de verklaring niet te komen. De titel Een comfortabele waarheid verwijst naar het besef dat we deze toekomstige oorlog om schaarse grondstoffen en landbouwgrond nu nog af kunnen wenden. Keune: “We kunnen op dit moment overstappen naar massale toepassing van zonne-energie, we kunnen veel minder vlees en vis eten, minder vaak het vliegtuig pakken. Zo zijn er heel veel dingen die geen gevaar vormen voor onze welvaart - integendeel zelfs - maar wel ons beslag op de aarde ingrijpend doen afnemen.” Maar kunnen is nog geen willen. Slechts weinig mensen zullen bereid zijn hun welvarende materiële leventje op te geven. “Dat klopt”, zegt Keune, “maar het moet duidelijk worden dat je daarmee niet meer weg komt. Het is een morele zaak. Dagelijks stroomt het grootste deel van de grondstoffen en landbouwgewassen uit de ontwikkelingslanden naar het rijke westen en naar een groeiende groep rijken in die landen zelf. Onze ecologische voetafdruk is twee tot drie keer te groot. Hierdoor ontnemen we een groot deel van de wereldbevolking een normaal leven. Wij zijn daarvoor medeverantwoordelijk. Het zal mij niet verbazen als hierover over enkele decennia in onze landen een Historikerstreit losbarst vergelijkbaar met die in het naoorlogse Duitsland. We kunnen dan niet meer zeggen Wir haben es nicht gewusst. We zullen deze werkelijkheid onder ogen moeten zien.” Het overboord zetten van het Bruto Binnenlands Product (BBP) als zaligmakende economische indicator is hiervoor volgens Keune van groot belang. Deze geeft namelijk een vals beeld van onze welvaart. Keune: “Het BBP geeft slechts aan hoe hard we geld verdienen, ongeacht of dat nu nuttige producten en diensten oplevert of juist schade toebrengt aan mens en milieu. In plaats van deze ‘snelheidsmeter’ hebben we ‘hoogtemeters’ nodig die aangeven hoe ver we af zijn van een duurzame en solidaire economie. Die zijn er al wel: indicatoren als de Ecologische Voetafdruk, de index Duurzaam Nationaal Inkomen (DNI) en de Index for Sustainable Welfare (ISEW) (zie kader) nemen wel de milieu- en sociale kosten mee in hun berekening van onze welvaart. Dan blijkt dat 2 procent economische groei per jaar 2 procent achteruitgang betekent. Uitgaande van de ISEW zitten we al sinds eind jaren zeventig in een recessie.”

Taboe

Al met al geen vrolijke boodschap. De eerste politicus die de burger vertelt dat zijn welvaart kan toenemen als hij genoeg neemt met een lager inkomen, moet nog geboren worden. “Toch zullen we er aan moeten geloven”, zegt Keune. “Ik heb nog meegemaakt dat er over kanker niet gesproken mocht worden. Mijn vader had kanker, maar het was taboe daar over te praten. Dit geldt ook voor economische groei. We kunnen wel allemaal doen alsof het goed gaat, maar dat is niet zo. Dat taboe moeten we doorbreken.”

Bovendien, zo benadrukt Keune, pleit de Verklaring van Tilburg voor selectieve groei en krimp. “Op korte termijn moet er aan de onafgebroken sinterklaasavond van materiële consumptie een einde komen. Hiervoor moeten de personele en bedrijfsinkomens worden beperkt. Maar de financiële ruimte die hierdoor ontstaat, kan worden benut voor de versterking van investeringen in milieubehoud, in de besparing van menselijke en natuurlijke hulpbronnen en in de mondiale herverdeling van de welvaart. Zo ontstaat er ruimte voor meer vrije tijd en diensten als zorgverlening en culturele ontplooiing. Zaken die nu vaak niet meetellen bij het berekenen van onze welvaart, maar onze welvaart natuurlijk wel vergroten.”

Alliantie

Een radicale omslag van onze economieën is pas mogelijk als deze wordt gedragen door een brede alliantie van politiek, vakbeweging, bedrijfsleven, wetenschap en sociale bewegingen. Volgens Keune is deze alliantie niet onmogelijk: “Op het congres zeiden zowel FNV-voorzitter Agnes Jongerius als PvdA-kamerlid Diederik Samson het niet erg te vinden als blijkt dat een duurzame economie leidt tot een lager BBP. Ook in de werkgroep van de sociale partners bleek het besef dat het anders moet aanwezig.”

De bijeenkomst van sociale bewegingen stelde Keune nog het meest teleur. “Ik was werkelijk verbijsterd over de uitlatingen van Greenpeace-directeur Liesbeth van Tongeren en Marjolein Groen van Cordaid”, zegt Keune verontwaardigd. “Ze omarmen het groene kapitalisme en beweren glashard dat ontwikkelingslanden baat hebben bij een groei van het BBP. Terwijl het aantoonbaar onjuist is. De sociale gevolgen en milieuschade van economische groei in bijvoorbeeld China zijn enorm. Als je een andere indicator neemt om de welvaart te meten, zoals de ISEW, dan gaat het daar echt de verkeerde kant op. Dan is van een toename van de welvaart geen sprake, integendeel. Sociale bewegingen zijn soms bang om in een links hoekje geplaatst te worden, maar zo gaan ze de boot missen.”

Eind deze maand wordt de Verklaring van Tilburg aangeboden aan de regering. De kans dat deze de voorgestelde economische koerswijziging zal omarmen lijkt klein. “Ik zie er van af daar optimistisch of pessimistisch over te zijn”, zegt Keune. “Maar de werkelijkheid dringt zich op. De klimaatverandering, het opraken van grondstoffen en de toenemende mondiale ongelijkheid dwingen tot radicale maatregelen. Wij moeten er nu voor zorgen dat dit de juiste maatregelen zijn.”

De Verklaring van Tilburg vind je op www.economischegroei.net

Welvaart anders meten

- **Mondiale Voetafdruk**

Drukt in hectares uit hoeveel beslag productie en consumptie leggen op de aarde. Als alle bruikbare ruimte eerlijk wordt verdeeld, beschikt elke inwoner over ongeveer 1,8 hectare. Momenteel gebruiken we gemiddeld 2,2 hectare per persoon: een Nederlander 4,4 ha, een Noord-Amerikaan 9,6 ha, een Chinees 1,6 ha en een Keniaan 0,8 ha.

- **Duurzaam Nationaal Inkomen (DNI)**

Het maximaal haalbare productieniveau waarbij, met beschikbare technologie, ‘milieufuncties’ niet sneller worden verbruikt dan ze aangroeien.

- **Index for Sustainable Economic Welfare (ISEW)**

Corrigeert het nationaal inkomen op een twintigtal onderdelen. Zowel positief (onbetaalde huishoudelijke arbeid wordt meegeteld) als negatief: kosten van milieuvuiling en sociale verliezen worden afgetrokken.